

ARJA TUUSVUORI
Matkalla

Jouko Turka epäili aikoinaan matkustelun silmiä avaavaa vaikutusta. Ajatus meni jotenkin niin, että jotkut eivät koskaan näe napaansa pidemmälle Baliin, jos eivät Keravallakaan. Turkkaisu on ollut viime aikoina mielessäni, kun olen kuskannut naapaani töihin ja takaisin, tunnin aamulla ja tunnin illalla, saman kaupungin sisällä, kaksi tuntia päivässä. Minun Helsinki on iso. Bali tuntuu olevan naapurilähiö verrattuna loitolla hämmöttävään läntiseen Helsinkiin, jonne idän asukkaaksi etsiytyy vaivalloisesti kuin Frank ja Frank Eiraan.

Arkiaamuisin kello soi 6.15. Järkytyksestä toipumiseen, suihkuun, itsensä vaattamiseen ja maise-mointiin sekä tabloidin lasittuneeseen tuijottamiseen hu-penee tunti, umpiunisten koululaisten järkyttämiseen ja vääpelöintiin toinen mokoma. Sitten kutsuu Helsingin Seudun Liikenne: kävelyä, bussi, kävelyä, metro, kävelyä, bussi, kävelyä, konttorissa.

Illalla sama toistuu toiseen suuntaan, mutta repussa raahattavaa tietokonetta täydentää ruokakassi toisessa tai kummassakin kädessä. Happi loppuu ylämäessä, talvella liukastuu kenolleen ja useimpina vuodenaikoina naamaan mättää räntää tahi vettä – ellei sitten hiki virtaa sääriä myöten, kun vuodenajasta erehtynyt bussin läm-mityslaite on hohkannut ukkoshauteen kaverina. Ai miksei suomalainen nainen ole tyylikäs? Ihme on lähinnä se, kuinka vanhaksi suomalainen nainen elää.

Jollei länsimetro olisi herättänyt Espoon suunnalla tytisevää pelkoa idän kuvitteellisten ongelmien työnty-misestä vauraammille viheriöille, työmatka olisi ripey-tyntyn jo aikaa sitten. Idästä länteen veisi ihana oranssi tuubi, voittamattoman nopea ja täsmällinen, kaupunki-laisen paras paikka. Ehkeivät *Täällä Pohjantähden alla*, *Uuni* ja *Alastalon salissa* enää olisikaan käypää matkalu- kemista. Täytyisi vaihtaa Antony Beevorin *Stalingrad*, Monika Fagerholmin *Amerikkalainen tyttö* ja Sirpa Käh- kösen Kuopio-sarja viisastuttaviin aforismeihin tai talou- delliseen klapi-konelauseeseen.

Toisaalta ruuhka-aikaan onnistuu tai metroom pakkautuessaan ei useinkaan pääse istumaan, jolloin on pakko antaa sijansa kaupungin äänimaisemalle ja maise- malle siltä osin kuin sen pimeässä erottaa: pakko nostaa katse kirjastaan ja navastaan, pakko oppia muutakin kuin luetun ymmärrystä. Verbin valinnasta voi päätellä,

Valokuva: Juhon Leikas

”Lauttasaari ei ole Kerava eikä etenään Siperia, mutta sekin opettaa.”

kuinka valkeina rystyset puristavatkaan julkisen kulkuneuvon kaidetta. Parfyymissä uineen daamin kovakylkinen merkkilaukku hakkaa kylkiluita, pullevan herran pulleva rinkka rutistaa työmatkalaista toiselta puolen. Eikä se ollutkaan kaikki unta.

Julkisissa kulkuneuvoissa matkustavat ovat pääasiassa vaitonaisia. Poikkeuksen muodostavat päiväkotiryhmät, joiden terhakka pikkuoravamaisuus muodostaa jyrkän vastakohtan hartaalle konttorikansalle, joka on naama peruslukemilla kuin Mikkelinpäivän jumalanpalvelukseen pakotettuna. Joskus myös suomenruotsi, somali ja venäjä rikkovat bussikoodia, johon kuuluvat sallittuina elementteinä enintään mobiilien äännähtelyt ja nuorison edustajien fuskaavien kuulokkeiden välittämät tsuh-tsuh-tsuh-kompit.

Joillakin työmatkoilla olen kuullut vieruskaverin tositarinoita vaikeasta äitisuhteesta, perhettä terrorisoivasta teinistä ja epäonnistuneesta ammatinvalinnasta. Vaan ihmekö tuo, kerrottiinhan karvalakkiselle ja -mikkiselle Hannu Karpollekin hirmuisia asioita naapurien pystyttämistä laittomista aidoista ja viranomaisten epäreiluista kuittisulkeisista. Ei ole enää yhtenäisen valtakunnan tv-Karpoo, on vain pieni lehtinainen matkalla halki Helsingin, hakien turhaan kasvoilleen kasvottomuutta, suurkaupunkilaisuutta, josta ei paistaisi läpi totuus: kas tässä teillä henkinen spanieli, ihmisen paras ystävä, idän ihme, uskodu minulle.

Tässä aivan hiljan mieltä lämmitti työmatkakeskustelu, jonka koillisesta itään yltänyt osuus käsitteli *Downton Abbey*-brittidraaman leikkiä saippuaoopperan ja laatutuotannon välimaastossa. Idästä keskustaan debatti pureutui eittämättömän, kiistattoman ja aukottoman nerokkaisuun sarjoihin: *The Wire*, *Mullan alla*, *Pulkkinen*, *Epäilyksen polttopiste* ja *Jublien jälkeen*. Keskustaosuus sivusi Woody Allenin laadukkainta elokuva-tuotantoa 1980- ja 2000-luvuilta. Länteen lehtinainen matkasi lähes duuria hyräellen, kun elämän tärkeysjärjestys oli täten paketoitu.

Työmatkalaisten keskuudessa harvoin huudellaan rumia. Jos kuitenkin kuulen kanssaihmiä solvattavan värin, kielen, kansallisuuden, jääkiekkjoukkueen tai muun seikan perusteella, toivon vielä joskus olevani yhtä urhea kuin isoveljeni. Hän karjuu raitiovaunussa mustaa miestä haukkuvalla kännikaapolle: ”Nyt turpa

kiinni ja ihmisille rauha! Turpa kiinni tai ulos! YMMÄR-RÄTKÖ?” Ymmärsi, kun ymmärryksen tarkistajalla on yli sata kiloa painoa, laaja hartiasseutu ja väepelin ääni. Isoveli menee Piritörin metroasemalla tappeluun väliin, lukitsee toista päähän potkivan tappelijan otteeseensa ja huutaa toljottajille: ”Ehtiikö joku soittaa poliisiin?” Pelkään, ettei isoveli elä vanhaksi, mutta toivon, että samanlaisia olisi liikenteessä enemmän. Tai oikeastaan toivon, että häirikköjä olisi vähemmän, jotta kaikki saisivat lukea kirjoja, katsella maisemia, jutella ystäviensä kanssa tai vaieta lystikseen, ei pelastuakseen.

Lännen toistaiseksi viimeisellä metroasemalla näkee globalisaation yhden ulottuvuuden, aivotuonnin. Maahan muuttaneet tietotyöläiset kiiruhtavat älypuhelimiaan kosketellen lasi- ja terästorneihinsa. Minun ei tarvitse pohtia arkaamun pimeydessä, mitä he mahtavat pitää savuisesta sumuisesta kaupungista, koska tiedän sen. Kyllä pitävät, kertoo maantieteilijä Kaisa Kepsun tutkimus Helsingin yliopistossa. Kansainväliset it-osaajat arvostavat pääkaupunkimme sujuvaa arkea, suomalaisten yleissivistystä ja mahdollisuutta yhdistää ura ja perhe-elämä, kiitos muun muassa toimivan päivähoidon. Jepjep, joskus ei näe bussia metroilta eikä työuraa loskauralta.

Olen tehnyt suurimman osan työurastani Helsingin yliopistossa. Viihdyin myös opiskelijana aivan luvattoman pitkään ja norkoilin tehottomasti Opintoputken kulmilla älykstä elettä hakien. Yliopistolla ei tarvitse kahta kertaa miettiä, tuoko kansainvälistyminen myös hyvää tullessaan, sillä rajat kiinni -yliopisto on lähtökohtainen mahdottomuus, paitsi Pjongjangissa. Metromatkaajien ei kannata ihmetellä, jos lehtinainen pyyhkäisee silmäkulmiaan, kun Helsingin Seudun Liikenne kuuluttaa: Kaisaniemi. Vitsikäs metronkuljettaja saattaa toivottaa onnea tenttiin. Aamuvirkkuimmat opiskelijat tai ainakin heidän opettajansa jäävät metrosta. Minä jatkan länteen, lähelle Espoota, sinne, minne ajetaan työmatkaa etupäässä henkilöautolla ja missä kummastellaan ajokortitonta elämänmenoa.

Lauttasaari ei ole Kerava eikä etenään Siperia, mutta sekin opettaa. Ainakin sen, että työmatka on matka. Se on myös riesa, huvikumpu, pakkopulla, meuhetki, lukunurkka, terapiatuokio ja jotain, jonka aikana sekä ajattelen että olen ajattelematta. Ehkei sittenkään niin kaukana unesta.